

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในโรงเรียนในปัจจุบัน ถือได้ว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่ช่วยทำให้เด็กได้มีพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็กและส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรีทางการคิดสร้างสรรค์จินตนาการตามความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน จึงกล่าวได้ว่าศิลปศึกษานอกจากจะมีส่วนช่วยทำให้เด็กมีพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแล้ว ยังช่วยทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านการรับรู้ (Perceptual Growth) การสร้างสรรค์ (Creative Growth) และสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) อีกด้วย (Viktor Lowenfeld, 1987)

พัฒนาการดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นผลสะท้อนจากการสร้างสรรค์งานทางศิลปะของเด็ก ซึ่งโดยทั่วไปนั้นถือได้ว่าการแสดงออกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการสร้างสรรค์งาน เด็กจะแสดงอารมณ์ และความรู้สึกของตนขณะปฏิบัติงานจนเกิดเป็นรูปแบบที่มีความหมายปรากฏขึ้น ความรู้สึกที่แสดงออกดังกล่าว เป็นสิ่งที่เด็กสั่งสมไว้จากการได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2531) การแสดงออกทางศิลปะจึงเป็นการแสดงออกตามความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เป็นไปตาม วัย สภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู หรือการสั่งสมประสบการณ์ของตัวเด็กเอง และถ้าได้มีการส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะให้ถูกทาง และเป็นไปตามธรรมชาติของเด็กแล้ว จะยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพ หรือพลังในตัวเด็ก ซึ่งพลังดังกล่าวนี้ จะเป็นผลไปสู่การรับรู้ การเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน อีกด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2532)

ศาสตราจารย์ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) นักวิชาการทางศิลปศึกษาได้กล่าวว่า เด็กโดยทั่วไปนั้นจะมีการแสดงออกที่คล้ายคลึงกันไม่ว่าเด็กเชื้อชาติใด ภาษาใด เด็กจะวาดของอย่างเดียวกันในลักษณะแบบเดียวกัน เมื่ออยู่ในวัย

เดียวกัน ในเรื่องดังกล่าวนี้ โลเวนเฟลด์ได้ศึกษาทดลองเก็บภาพวาดระบายสีและทดสอบการวาดภาพระบายสีของเด็กพบว่า เด็กมีความสามารถแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสี แตกต่างกันไปตามระดับขั้นพัฒนาการทางศิลปะ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ (Lowenfeld, 1987) นอกจากนี้โลเวนเฟลด์ยังกล่าวว่า การวาดภาพระบายสีเป็นขั้นพื้นฐานของการพัฒนาตามลำดับอายุ ซึ่งจะมีสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยรองลงมา เด็กส่วนใหญ่อยูในช่วงขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นเดียวกันจะมีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ นั้น จะมีการแสดงออกในลักษณะที่คล้ายกันมาก แต่เมื่อเด็กโตขึ้นอายุประมาณ 10-12 ปี ผลจากการอบรมสั่งสอน การช่วยเหลือ การสนับสนุนทางด้านศิลปะจะปรากฏให้เห็นในงานที่มีคุณภาพของเด็ก และถ้าเด็กโตขึ้นไปอีกอิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ จะส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็กให้มีความแตกต่างกัน เช่น อิทธิพลของวัฒนธรรม เป็นต้น (Lowenfeld, 1987)

การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของเด็กในช่วงอายุ 10 ถึง 12 ปี นั้นยังคงมีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจแตกต่างกันไป ตามสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ดังนั้นถ้าทางโรงเรียนเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนการสอนทางศิลปะ ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การให้ความสำคัญกับหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนวัสดุอุปกรณ์ ที่ครบครัน รวมถึงการจัดหาครูที่มีคุณภาพมาสอนด้วยแล้ว ก็จะสามารถทำให้เด็กในช่วงอายุดังกล่าวมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งยังส่งผลถึงความสามารถในการวาดภาพระบายสีของเด็กอีกด้วย

ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่บรรดานักวิชาการ นักคิด และผู้สนใจได้ทำการวิเคราะห์และต่างยอมรับกันว่า การศึกษานี้เองที่ผลักดันให้ประเทศญี่ปุ่น ก้าวขึ้นสู่ความเป็นหนึ่ง (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2530) ทั้งทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของประเทศญี่ปุ่น ได้เน้นหนักถึงบูรณาการเสริมสร้างชีวิตให้กับเด็กของเขาด้วยหลักพื้นฐาน 3 ประการ คือ ศิลปศึกษา พลศึกษา และดนตรี (ไพบูลย์ บักชี, 2530) ศิลปศึกษาเป็นสาขาหนึ่งของการศึกษาที่ได้รับการส่งเสริม และมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะทางภาครัฐบาลเล็งเห็นว่า ศิลปศึกษา จะส่งผลให้เด็กของเขา มีพัฒนาการที่ดี และเป็นรากฐานของความ

เป็นคนที่สมบูรณ์ในอนาคต (คึกดา ปรากฏ์ประธานพร, 2530) ด้วยเหตุนี้โรงเรียนประถมศึกษา-ศึกษา ภายใต้สังกัดของกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรมของประเทศไทย จึงมีมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ซึ่งรวมถึงการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้โดยมุ่งหวังให้เด็กญี่ปุ่นทุกคนได้รับการศึกษาในมาตรฐานระดับเดียวกัน และเสมอภาคกัน (สุจินต์ แยมแพ, 2527)

เนื่องจากในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ขยายการลงทุนไปหลายประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของนักลงทุนเหล่านี้ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจจำนวนสมาชิกของสมาคมญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2527 จำนวนสมาชิกของสมาคมนั้นมีเพียงประมาณ 2000 คน และได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นจำนวนมากกว่า 7000 คนในปี 2531 และคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต ช้างหน้า (ภาณุ บุรุษรัตนพันธุ์, 2536) คนญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนอยู่ในประเทศไทยนี้ จะนำครอบครัวติดตามมา และจะอาศัยอยู่กันเป็นสังคมเฉพาะกลุ่มคนญี่ปุ่นด้วยกัน โดยมีสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเข้ามาลงทุนและการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทำงาน สถานที่พักอาศัย หรือแม้แต่เครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งมีคนญี่ปุ่นด้วยกันดำเนินกิจการอยู่ หรือถ้าเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคก็จะถูกส่งมาจากประเทศญี่ปุ่นโดยตรง ดังนั้นสภาพแวดล้อมหรือสังคมของนักลงทุน จึงคล้ายคลึงกับสังคมในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงการให้การศึกษากับบุตรหลานที่ติดตามบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่เป็นนักลงทุนเหล่านี้ ที่ทางภาครัฐบาลของประเทศญี่ปุ่นตระหนักถึงความสำคัญ โดยในปี พ.ศ. 2517 ได้ทำการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กญี่ปุ่นในประเทศไทยขึ้นเป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย คือ โรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น โดยมีสมาคมไทย-ญี่ปุ่นเป็นเจ้าของโรงเรียนแห่งนี้ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดกรมการศึกษาเอกชน ประเภทโรงเรียนนานาชาติเฉพาะกาล

เด็กญี่ปุ่นในประเทศไทยที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนแห่งนี้ ส่วนใหญ่ติดตามผู้ปกครองเข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว และสามารถกลับไปเข้ารับการศึกษาต่อยังประเทศญี่ปุ่นได้อย่างไม่มีปัญหาใด ๆ อีกทั้งยังสามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปเป็นจำนวนมาก (ยามาจิชิ ฮายาโตะ, 19 ธันวาคม 2535 : สัมภาษณ์) เนื่องด้วยโรงเรียนแห่งนี้ได้ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนของประเทศญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นหนังสือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ หรือแม้กระทั่งนาคู อาจารย์ คนญี่ปุ่นมาสอนทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ เด็กญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นและเด็กญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย จึงได้รับความรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่มีมาตรฐานเดียวกันและไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด (ยามางูจิ มาริโกะ, 16 กุมภาพันธ์ 2537 : สัมภาษณ์)

จากการสังเกตเห็นความสำคัญของศิลปศึกษาของทางภาครัฐบาล ดังกล่าวข้างต้นนั้น เด็กญี่ปุ่นในประเทศไทยจากโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น จึงได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ตามมาตรฐานการศึกษาในหลักสูตรแม่บทของกระทรวงศึกษาฯ เช่นเดียวกับเด็กญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแนวคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปะนั้น มุ่งเน้นให้เด็กใช้สื่อการเรียนและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ทุกประเภท ในด้านของการวาดภาพนั้นมุ่งเน้นให้เด็กแสดงออกซึ่งความรู้สึกความคิดและจินตนาการ (Unesco, 1972 รวมถึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจและคอยชี้แนะทางการเรียนการสอน จากกิจกรรมในแบบเรียนศิลปศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางให้ครูและนักเรียนยึดถือปฏิบัติและจะมีการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงในทุก ๆ 3 ปี (ยามางูจิ ฮายาโตะ, 19 ธันวาคม 2535 : สัมภาษณ์) ในด้านการจัดบรรยากาศ หรือการสร้างสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอนศิลปะที่ทางภาครัฐบาลสังเกตเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ ทำให้เด็กญี่ปุ่นของเรามีประสบการณ์ทางศิลปะ ซึ่งอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ วิธีสอน กิจกรรม หรือแม้กระทั่งบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนนี้ ต่างมีส่วนกระตุ้นส่งเสริมและพัฒนาความคิดของเด็กให้ขงงาม และมีการแสดงออกทางศิลปะที่พัฒนาสูงขึ้นต่อไปได้อย่างรวดเร็ว

จากการที่เด็กญี่ปุ่นทั้งที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นและที่อยู่ในประเทศไทยได้รับการศึกษา ศิลปะตามหลักสูตรแม่บทของกระทรวงศึกษาฯ ดังกล่าว จึงเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอน รวมถึงสภาพแวดล้อมดังกล่าว น่าจะส่งผลให้เด็กญี่ปุ่นมีการแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีที่สอดคล้อง และเป็นไปตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะหรือมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์ ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นตามทฤษฎีของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ และประกอบกับจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ภาพวาดระบายสีของเด็กไทย

และเด็กอเมริกัน ยังไม่มีการวิจัยที่วิเคราะห์ ภาพระบายสี ตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ของ เด็กชาติอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กญี่ปุ่น แต่อย่างไรผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า จากการที่เด็กญี่ปุ่นได้รับการศึกษาทางด้านศิลปะตามหลักสูตรที่มีมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น การมีพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และความพร้อมของเด็กญี่ปุ่นในประเทศไทย กับเด็กญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นน่าจะมีความคล้ายคลึงกันและน่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld, 1987) มาเป็นพื้นฐานในการศึกษา เนื่องจากโลเวนเฟลด์ เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทางศิลปะศึกษา ที่ได้ทำการศึกษาระดับพัฒนาการ และการแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็ก จนเป็นที่ยอมรับในผลการศึกษาค้นคว้าของเขาอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก ทั้งนี้โลเวนเฟลด์ได้เก็บผลงานภาพวาดระบายสีของเด็กในวัยต่าง ๆ ทั่วโลกมาศึกษา และวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์มีการรอบการวิเคราะห์ที่ชัดเจนแน่นอน จนมีผลสรุปเป็นขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กในวัยต่าง ๆ ทฤษฎีดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับและมีการนำมาใช้ในการเรียนการสอนศิลปะอยู่ในปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่าผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่น อายุ 9 ถึง 12 ปี ตามทฤษฎีของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ ในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนศิลปะและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับวงการศิลปะศึกษานานอันที่จะนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสี ตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กไทยมีประสบการณ์ทางศิลปะมีพัฒนาการทางความคิด อีกทั้งยังมีการแสดงออกทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีที่พัฒนาสูงขึ้น หรือเป็นไปตามลำดับขั้นพัฒนาการที่ถูกต้อง ตามทฤษฎีของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่น อายุ 9 ถึง 12 ปี ตามทฤษฎีของ วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ก. การวาดภาพคน
- ข. การจัดวางภาพบนพื้นที่ว่าง
- ค. การใช้สี
- ง. การออกแบบ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตดังนี้คือ

ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่น อายุ 9 ถึง 12 ปี ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ภาพระบายสีจากเด็กญี่ปุ่น มูลนิธิคามิอิจิ ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 32 คน และจากเด็กญี่ปุ่น โรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น ประเทศไทย จำนวน 20 คน รวมเป็นภาพระบายสีที่ใช้ทั้งสิ้น 52 ภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม พ.ศ. 2538 โดยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิคามิอิจิ ประเทศญี่ปุ่น ผ่าน อาจารย์ผู้ประสานงาน และโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย

ข้อตกลงเบื้องต้น

เด็กญี่ปุ่นทั้ง 2 กลุ่ม คือ เด็กญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น และ เด็กญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา กระทรวงศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมฉบับเดียวกัน จึงมีพื้นฐานความรู้ทางด้านศิลปศึกษาระดับเดียวกัน

คำสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

1. เด็กญี่ปุ่น หมายถึง เด็กญี่ปุ่นที่มีอายุระหว่าง 9 ถึง 12 ปี เป็นเด็กญี่ปุ่นจากมูลนิธิคามิอิจิ ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 32 คน และเด็กญี่ปุ่นจากโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น ประเทศไทย จำนวน 20 คน
2. ภาพระบายสี หมายถึง ภาพวาดระบายสี ภาพคนของเด็กญี่ปุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นภาพที่ลงสีด้วยสีน้ำ หรือสีโปสเตอร์ หรือสีเทียน

3. มุลนิธิคามิอิจิ หมายถึง มูลนิธิที่ตั้งอยู่ในจังหวัดคามิอิจิ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นมูลนิธิที่เน้นหนักถึงความสำคัญของการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย โดยมีกัจฉาให้มีการแลกเปลี่ยนภาพวาดพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นในมูลนิธิกับเด็กไทย โดยมีอาจารย์ วิรัตน์ คู่มคฺคา จากโรงเรียนวัดสีสุก เป็นอาจารย์ผู้ประสานงาน

4. โรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับเด็กญี่ปุ่นที่ติดตามบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้ามาพำนักอาศัย อยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ตั้งอยู่ที่ซอยศูนย์วิจัย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ โดยมีสมาคมไทย-ญี่ปุ่น เป็นเจ้าของ และเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนของประเทศญี่ปุ่น

5. ทฤษฎีของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ หมายถึง ทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักการศึกษาทางศิลปะศึกษานเรื่องของการพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก โดยศาสตราจารย์ วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ ซึ่งทดสอบการวาดภาพพระบายสีของเด็กและรวบรวมเป็นเกณฑ์พิจารณาลักษณะการแสดงออกทางศิลปะด้วยการวาดภาพพระบายสีตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะในด้านการวาดภาพคน การจัดวางภาพบนพื้นที่ว่าง การใช้สี และการออกแบบ (Lowenfeld, 1987)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูล

1.1 ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และความรู้จากบทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์ญี่ปุ่นจากโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น

1.2 ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาภาพพระบายสีของกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กญี่ปุ่น อายุ 9 ถึง 12 ปี โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ เด็กญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น จากมูลนิธิคามิอิจิ และเด็กญี่ปุ่นในประเทศไทย จากโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นภาพระบายสีของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 หรือเด็กที่มีอายุ 9 ถึง 12 ปี จากมูลนิธิคามิอิจิ และจากโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น เป็นจำนวน 52 ภาพ โดยภาพระบายสีที่รวบรวมนั้น สามารถนำมาประเมินค่าในแต่ละด้านตามทฤษฎีของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ซึ่งได้แก่ ด้านการวาดภาพคน ด้านการจัดวางภาพบนพื้นที่ว่าง ด้านการใช้สี และด้านการออกแบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวทางทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ ซึ่งมีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 2 รายการ คือ

รายการที่ 1 คาอธิบายขั้นพัฒนาการทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็ก อายุ 9 ถึง 12 ปี ตามทฤษฎีของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์

รายการที่ 2 แบบประเมินค่าภาพวาดระบายสีของเด็กอายุ 9 ถึง 12 ปี ตามทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ชั้นที่ 4 คือ ชั้นเริ่มต้นวาดภาพอย่างจริงจังของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์

4.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมเพื่อหาความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง

4.3 ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้กับภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 จำนวน 10 ภาพ เพื่อหาข้อบกพร่อง

4.4 นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้ไปขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์ภาพระบายสีของเด็กญี่ปุ่นจริงต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ดังนี้คือ

5.1 นำภาพระบายสีของกลุ่มตัวอย่าง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่นักวิชาการทางศิลปศึกษาและครูศิลปศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการวิเคราะห์การแสดงผลทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสี ตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะจากแบบวิเคราะห์ภาพที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามทฤษฎีของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสินจากคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ใน 3 ท่าน

5.2 สรุปคะแนนโดยใช้ค่าทางสถิติและเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.3 รวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับลักษณะอื่น ๆ ที่ปรากฏในภาพระบายสีของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาอภิปรายผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการศิลปศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแสดงผลทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสี ต่อไป

2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย